

Miljø- og klimakriteriene

I retningslinjenes § 4 heter det at: «Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for: (...)

- e. alvorlig miljøskade
- f. handlinger eller unnlaterelser som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser.

Alvorlig miljøskade

Under miljøkriteriet har Etikkrådet i 2021 særlig arbeidet med saker som gjelder tap av verdifullt biologisk mangfold, avskoging, alvorlig industriforurensning og gruveforurensning. Dette er en videreføring av temaer og problemstillinger som Etikkrådet har arbeidet med tidligere.

I mange av tilrådingene om utelukkelse som Etikkrådet har avgitt under miljøkriteriet, har grunnlaget for vurderingen vært tap av globalt truede arter og tap av viktige økosystemer. Dette er i 2021 videreført i arbeidet med farmasiselskaper som produserer tradisjonell kinesisk medisin med ingredienser basert på dyremateriale. Etikkrådet har avgitt tilråding om å utelukke fem selskaper som bruker kroppsdeler fra dyr som er truet med global utryddelse, og som det er forbudt å drive internasjonal handel med. Dette arbeidet er nærmere omtalt senere i årsmeldingen.

Etikkrådet har videre sett nærmere på enkelte vannkraftverksprosjekter der også risikoen for å skade naturmangfoldet er stor. Miljøkonsekvensene er knyttet til både oppdemningen og driften av kraftverkene.

Rådets arbeid med avskoging i 2021 har bestått i oppfølging av et selskap som står til observasjon, samt vurderinger av selskaper som medvirker til avskoging gjennom sine leverandører. Etter anbefaling fra Etikkrådet er en av Brasils største kjøttprodusenter nylig satt til observasjon. Selskapet kjøper inn kveg fra leverandører der risikoen for avskoging er svært høy. Selskapet har annonsert nye og omfattende tiltak og et mål om å eliminere avskoging i leverandørkjeden. Dette gjorde at rådet anbefalte observasjon fremfor utelukkelse.

Uakseptabel skipsopphugging («*beaching*») har også vært et viktig tema for rådet i 2021, slik det har vært hvert år siden 2017. Etikkrådet har i løpet av året etablert et rammeverk for vurdering av *beaching*forholdene i India, herunder inngått en rammeavtale med et konsulentselskap som kan undersøke forholdene ved indiske huggeverft. I løpet av høsten er det satt i gang videre utredning av selskaper som har avhendet skip til opphugging i India, i tråd med det etablerte rammeverket. Dette arbeidet vil fortsette utover i 2022. Utelukkelsen av ett selskap ble opphevet i 2021 fordi

selskapet ikke hadde avhendet skip til *beaching* på fire år. Etikkrådets arbeid med vurdering av skipsopphugging er omtalt senere i årsmeldingen.

I 2021 har Etikkrådet satt i gang undersøkelser av to områder der risikoen for miljøskade er stor, og som kan involvere mange selskaper i fondet. Ett av dem gjelder skade på verneområder. Rådet har i flere år vurdert selskaper med virksomhet som kan skade områder som står på UNESCOs verdensarvliste. Dette er områder som er ansett for å ha enestående og uerstattelige naturverdier, og Etikkrådet har anbefalt å utelukke flere selskaper på dette grunnlaget. Rådet satte i 2021 ut et oppdrag om å identifisere selskaper i fondet der det kan være risiko for at virksomheten skader andre internasjonalt viktige verneområder eller områder med spesielt viktig naturmangfold. Ikke overraskende er de største risikoene knyttet til gruvedrift, landbruksproduksjon, energiproduksjon og infrastrukturprosjekter. Rundt 80 selskaper er identifisert i studien. Vurderingen av disse selskapene vil fortsette i 2022.

Etikkrådet har videre satt i gang en systematisk gjennomgang av gruveselskapene i fondet med sikte på å identifisere særlig forurensende virksomhet. Miljøproblemene er i første rekke knyttet til avfallsdeponering og avrenning fra deponier, samt utslipp fra opprydning. Det er om lag 300 selskaper i SPU som enten er rene gruveselskaper eller integrerte metallprodusenter med noe gruvedrift. Selskapene er gjennomgått og sortert etter hvor de har sin virksomhet. Selskaper som har virksomhet i områder hvor håndhevelsen av miljølovgivning anses som svak, vil bli nærmere utredet. Utredningen blir delt opp i flere delstudier. Det er så langt satt ut et konsulentoppdrag for å kartlegge miljøforhold ved gullgruveselskaper. Det er i alt 58 slike i fondet, og det kan være aktuelt å undersøke halvparten nærmere.

Klimakriteriet

Klimakriteriet skiller seg ganske mye fra de andre kriteriene i retningslinjene ved at det ikke finnes etablerte normer som enkeltselskapers virksomhet kan holdes opp mot. Videre fastlegger kriteriet at selskaper skal vurderes på et aggregert selskapsnivå. For de andre kriteriene vurderer Etikkrådet normalt om

normbrudd i en enkelt del av et selskaps virksomhet er så alvorlige at selskapet bør utelukkes fra fondet. For klimakriteriet er det behov for å sammenlikne et stort antall selskaper for å komme frem til hvilke selskaper som har utslipp som kan karakteriseres som grovt uetiske. Vurderinger av selskaper etter klimakriteriet er derfor særlig ressurskrevende. Kriteriet skiller seg også fra de øvrige atferdskriteriene ved at det i klimasakene normalt bare er selskapet selv som har informasjonen vi trenger.

Regjeringen har i sitt program sagt at SPU skal legge til grunn et langsiktig mål om nullutslipp fra selskapene fondet er investert i. Hva som konkret ligger i dette, er foreløpig ikke klart, men det er åpenbart at et slikt grep kan påvirke både sammensetningen av fondet og prioriteringen av fondets eierskapsarbeid.

Finansdepartementet har bedt Etikkrådet gjøre rede for sine erfaringer med implementeringen av klimakriteriet. Vårt svar, som er inkludert i denne årsmeldingen, er basert på både rådets erfaringer til nå og en vurdering av utviklingen framover. Det følgende summerer opp Etikkrådets vurderinger: Regjeringens mål for SPUs klimaprofil, oppmerksomheten rundt menneskeskapte klimaendringer, verdens syn på selskapenes ansvar for dette og rapporterings- og kartleggingssystemer for å dokumentere selskapenes rolle i en klimasammenheng er svært endret siden 2016 da klimakriteriet trådte i kraft. Endringene er så store at Etikkrådet mener at innretningen og organiseringen av arbeidet med klimakriteriet bør vurderes på nytt.

Etikkrådet legger til grunn at et mål om klimanøytralitet for fondet trolig vil føre til betydelige endringer i SPUs klimaprofil over tid, både ved at selskaper endrer atferd, og ved at porteføljen endrer sammensetning. Det er ikke gitt at de «knaggene» som er etablert i dag, bør være grunnlaget for utelukkelse dersom en arbeider med en slik langsiktig målsetning. Klimakriteriet bør kunne formuleres med sikte på å spille inn i denne prosessen.

Videre vil en slik endring i investeringsmandatet kreve en ytterligere oppbygging av aktivitet og kompetanse i Norges Bank. På grunn av innretningen av klimakriteriet vil Etikkrådet og Norges Bank da i enda større grad enn nå etterspørre informasjon fra de samme selskapene og innlede dialog med selskapene om de samme spørsmålene. Dette vil være lite effektiv ressursbruk, og heller ikke være egnet til å inngi tillit hos selskapene.

Etikkrådet mener derfor at Finansdepartementet bør vurdere løsninger for å gi Norges Bank et ansvar på klimaområdet som også inkluderer vurderinger av selskaper etter klimakriteriet. I dag kan Norges Bank utelukke selskaper etter kullkriteriet uten tilrådning fra Etikkrådet. Det gis likevel en kortfattet begrunnelse for at selskaper utelukkes eller settes til observasjon. Etter denne ordningen er ansvaret for kullkriteriet i prinsippet delt mellom Norges Bank og Etikkrådet, men hovedansvaret for gjennomføringen ligger på Norges Bank. Etikkrådet kan allikevel på eget initiativ tilrå utelukkelse eller observasjon etter kriteriet. En slik ordning bør også kunne fungere for klimakriteriet.